

Innstramming i den økonomiske politikk

Taler

Odvar Nordli

Dato

9 januar 1978

Sted

Oslo

Omstendigheter

Arbeiderpartiets Landsstyremøte

- 1 Det er ikke mer enn 3 måneder siden Landsstyret i fellesmøte med den nyvalgte
stortingsgruppa foretok en grundig drøfting av den politiske situasjon etter
valget. De fleste trekk i det politiske bildet er ikke vesentlig forskjellige fra hva de
var i oktober i fjor. Det er neppe behov nå for noen ny gjennomdrøfting på det
5 samme grunnlaget.

- Mens vi i oktobermøtet tok utgangspunkt i Regjeringens langtidsprogram og
partiets arbeidsprogram for den kommende 4-års-periodens bør vi i dag i større
grad rette søkelyset mot noen av de mer aktuelle oppgavene i det året vi nå står
10 foran.

- Hovedtrekkene i den politiske og parlamentariske situasjon er ikke annerledes
nå enn for 3 måneder siden, men utviklingen på det økonomiske området har
vært sterk og problemfylt. Den nye 4-års-perioden blir i sannhet ikke innledet
15 bare med gleden over den første innhøsting av oljealderens rike frukter. Tvert
imot, vi står overfor vanskeligere økonomiske oppgaver enn vi har gjort på flere
årtier.

- La meg først knytte de aktuelle problemene i 1978 til langtidsprogrammet. Det
20 har i den siste uken vært uttalt av politiske kommentatorer at de nye
økonomiske signalene har gjort det nødvendig med en gjennomgripende
endring av langtidsprogrammet, og at dette programmet med sitt djerpe mål om
et kvalitativt bedre samfunn begynner å bli frynset i kantene.

- 25 Det er nødvendig å stemple slike uttalelser som misforståtte og villedende.

Arbeidsprogrammet og langtidsprogrammet er forpliktende politiske

dokumenter for Arbeiderpartiets fortsatte demokratiske reformpolitikk.

- 30 Programmene er vår anvisning på hvordan vi skal gjøre det gode norske i samfunn enda bedre - eller som det heter i programformuleringene - å skape et kvalitativt bedre samfunn.

Dette målet står selvsagt urokket.

35

Like urokket står alle de viktigste delområdene i dette programmet, slik de i slagordsform er brukt i disposisjonen til langtidsprogrammet:

Trygghet og gode levekår.

- 40 Solidaritet og likeverd.

Styrking av familie og lokalsamfunn.

Arbeid for alle.

Bedre arbeidsmiljø.

Forsvarlig forvaltning av naturressurser og miljø.

- 45 Frihet, demokrati og rettssikkerhet.

Internasjonal solidaritet.

Men etter å ha gjentatt at de politiske siktelinjene i partiets arbeidsprogram og Regjeringens langtidsprogram står uendret som grunnlaget for vår politikk, må

50 vi naturligvis legge til at vi må innrette oss etter de internasjonale økonomiske forhold som gir grunnlag og forutsetninger for vår reformpolitikk.

Dette påvirker særlig inntektsveksten og tempoet i kostnadskrevende reformer på flere områder.

55

Det er et nødvendig trekk i enhver realistisk planlegging at flerårige planer må justeres under marsjen til nye ytre forhold. I langtidsprogrammet sa vi det slik: "Regjeringens økonomiske politikk vil som hittil bygge på at det er et overordnet mål å sikre trygghet for arbeid og inntekt. Det vil bli lagt større vekt

60 på å gi svakstilte grupper bedre muligheter til inntektsgivende arbeid. Vanskelighetene i internasjonal økonomi gjør at dette er et krevende politisk mål. Når andre land fører en politikk som vil medføre høy arbeidsløshet i en årrekke framover, kan ikke vi i Norge regne med å oppnå full sysselsetting uten at vi innretter oss på en annen måte enn de gjør."

65

I langtidsprogrammet ble det understreket at den internasjonale økonomiske

utvikling er meget usikker.

- 70 Etter at langtidsprogrammet var lagt fram i fjor vår, har utviklingen både i den norske økonomien og i de internasjonale økonomiske forhold gått slik at vi flere ganger har måttet tilpasse vår økonomiske politikk.

- 75 Allerede under valgkampen fant vi grunn til å si klart fra at det ville være nødvendig med en innstramming i den økonomiske politikk, særlig i forhold til privat konsum. Dette er fulgt opp i budsjettopplegget og i salderingsproposisjonen og vil måtte følges opp med ytterligere tiltak denne måned og med en meget nøktern linje i det forestående inntektsoppgjør.

- 80 I bevissthet om usikre økonomiske framtidsutsikter, presiserte Regjeringen i langtidsprogrammet at den ikke fant det riktig å tallfeste noen mål for vekst i inntekters forbruk m.v. Det ble illustrasjonsmessig pekt på at for lønnstakerne under ett ville det neppe bli mulig med en høyere årlig vekst i kjøpekraften av deres inntekter enn mellom 1,5 og 2 % pr. år. Det ble også understreket at andre
85 grupper bør få mer enn dette gjennomsnitt, i første rekke pensjonistene og andre lavinntektsgrupper både blant lønnstakere og andre.

Det ble videre minnet om Stortingets vedtak om opptrapping av jordbrukernes inntekter.

90

De svakere økonomiske utsikter vil ikke gjøre det mulig med såpass høye vekstrater som det ble antydnet i langtidsprogrammet. Slik forholdene nå ser ut vil det verken i 1978 og trolig heller ikke i 1979 bli mulig å gjennomføre noen reell inntektsøking for inntektstakere i de midlere og høyere inntektsgrupper.

- 95 En del grupper med høyere inntekter må trolig akseptere en reell nedgang i inntekt.

- I en rekke andre land, som England, Sverige og Danmark har de fleste vanlige lønnstakere opplevd en klar nedgang i sine reelle inntekter. Jeg tror vi skal kunne
100 unngå en slik utvikling hos oss.

De sterkt begrensede ressurser vi kan regne med å ha til rådighet for inntektsheving må i samsvar med våre politiske prinsipper kanaliseres til minstepensjonister og andre lavinntektsgrupper.

105

110 Dette innebærer ikke noe betydelig økonomisk offer. Så sant vi innretter oss
fornuftig og ikke taper kontrollen over vår økonomi vil vi kunne beholde det
høye samlede inntekts- og velstandsnivå som vi har i dag, og som er blant de 10
høyeste land i verden. De ofre som kreves av oss er ikke større enn at vi vil måtte
vise det tålmod og måtehold at vi ikke øker denne standard ytterligere i de
närmeste par år. Det er de grupper av befolkningen som ligger virkelig lavt i
økonomisk standard som må tilgodeses med de økinger som vi i denne tiden vil
ha evne til å gjennomføre.

115 Denne retningslinje og denne presisering av mulighetene i vår inntektspolitikk i
de kommende år er ikke noe brudd med langtidsprogrammet. Tvert imot det er
en understreking av langtidsprogrammets solidaritetskrav og behovet for å skape
trygghet og gode levevilkår, og ikke minst kravet om å sikre arbeid for flest
120 mulig.

Jeg vil gjerne komme litt nærmere inn på enkelte av de økonomiske
hovedoppgaver vi står overfor i 1978.

125 Våre problemer er den sterke innenlandske kostnadsstigningen, svikten i norsk
eksport, og det samlede underskudd i utenriksøkonomien.

De statistiske oppgaver vi i den senere tid har fått bearbeidet viser at norske
produsenter i de siste par år har mistet markeder i konkurranse med utlandet.

130 Dette tap av markeder har for det meste funnet sted på våre eksportmarkeder.
Men det har også funnet sted på vårt eget hjemmemarked hvor norske varer er
blitt for dyre. Det er ikke kvaliteten og andre egenskaper ved norske produkter
som er mindreverdige. Men vi har ikke vært flinke nok til å tilpasse veksten i våre
135 egne kostnader, hvor arbeidskostnadene spiller en stor rolle. Dette har
ubønnhørlig ført til at norske varer blir for dyre. Som det populært blir sagt, vi
står i en alvorlig fare for å bli priset ut av markedet. På tross av at de kombinerte
oppgjør har bidratt til å dempe den innenlandske kostnadsveksten i forhold til
1974 og 1975 har lønnskostnadene steget sterkt i Norge også i 1976 og 1977. Pr.
140 produsert enhet steg de til sammen med 10 prosent mer enn i gjennomsnittet av
våre handelspartnere.

I tillegg til den norske kostnadsutviklingen som har vært sterkere enn hos de
landene vi konkurrerer med, har de internasjonale valutaforholdene gått oss

imot. Disse kursendringene har også ført til at norske varer blir dyrere.

En viktig grunn til at kostnadene i andre land har steget mindre enn i Norge, er at arbeidsløsheten i de fleste land er langt høyere enn hos oss. Med høy ledighet
150 følger gjerne mindre lønnstillegg, og mindre lønnsglidning. Dette betyr at fordi vi i Norge har vært bedre i stand til å føre en politikk med full sysselsetting enn de fleste andres blir vi i neste omgang straffet for dette ved at vi får et arbeidsmarked hvor tendensen til lønnsøking er sterkere enn i de land som ikke makter å føre en politikk med full sysselsetting. Vi kan finne dette urimelig og
155 urettferdig, men kan bare ta til etterretning at det er de faktiske forhold. Det var slike ting Regjeringen hadde i tankene da vi formulerte det avsnitt i langtidsprogrammet som jeg nettopp siterte, at det vil bli stadig vanskeligere for oss å føre en annerledes økonomisk politikk enn flertallet av landene fører.

160 De fleste økonomer, både i Norge og i andre land, hadde regnet med at tilbakeslaget i internasjonal økonomi ville bli av kort varighet. Etter et par års avbrudd, ville vi, slik det har skjedd tidligere i etterkrigstiden, være tilbake på en oppadgående kurve for produksjon og sysselsetting. Oppsvinget i internasjonal økonomi i 1976 og de mange møter vinteren og våren 1977 der landenes ledere
165 la vekt på å skape bedre balanse og høyere sysselsetting bekreftet grunnlaget for denne vurdering. Vår egen tradisjonelle eksport, som i 1975 sank med vel 12 prosent målt i faste priser, steg i 1976 med nær 12 prosent. Vi hadde grunn til å tro at denne eksporten ville fortsette å stige. I Revidert Nasjonalbudsjett som ble lagt fram i månedsskiftet april/mai 1977 regnet vi med en eksportvekst på 6
170 prosent. Og myndighetene var ikke alene om en slik vurdering. I Industriforbundets konjunkturrapport juni 1977 ble det regnet med en eksportvekst på 5 prosent i 1977.

Utover sommeren og høsten ble det klart at oppsvinget i internasjonal økonomi
175 ble vesentlig svakere enn ventet.

I Nasjonalbudsjettet for 1978 ble derfor anslaget for eksportvolumet i 1977 endret fra en reell vekst på 6 prosent til en reell nedgang på 4 prosent i den tradisjonelle eksporten.

180

Importen i 1977 har imidlertid vokst i det samme høye tempo som ventet. Målt i volum vil importen av tradisjonelle varer ligge 6-7 prosent høyere enn i 1976. Fordi det også har vært en betydelig prisstigning på importvarene så er verdien

185 av denne importen i 1977 hele 15 prosent større enn i 1976.

Bak importveksten ligger dels den sterke inntekts- og etterspørselsøkingen og dels kostnadsutviklingen som bidrar til at utenlandske varer blir foretrukket framfor norske.

190

Et par eksempler belyser dette med hvordan inntektsveksten virker. Importen av landbruksmaskiner har i de første 10 måneder i 1977 økt med hele 36 prosent. Og importen av personbiler økte i samme tidsrom med hele 38 prosent.

195 Norges samlede økonomiske samkvem med utlandet påvirkes mye av oljevirkksomheten. Her er vi ennå i en oppbyggingsfase med stor import av materiell, råvarer og utstyr. Det er vel en tredjedel av det samlede underskuddet i den norske utenriksøkonomien i 1977 som har sammenheng med oljevirkksomheten. Men likevel, vi må innse at også resten av det norske
200 samfunnet har hatt et stort, og for stort, underskudd i regnskapet med utlandet. Alt i alt hadde vi på den norske betalingsbalansen i 1977 et underskudd på nær 28 milliarder kroner.

Norge har hittil uten vansker kunnet finansiere de store underskudd i
205 betalingsbalansen. De internasjonale kapitalmarkeder har vært mer enn villige til å yte de lån og kreditter Norge trenger. Vi har et godt ord på oss utenlands for å beskikke vårt bo.

Men det vil uten videre være klart av de forhold jeg har beskrevet at vi må
210 manøvrere med fornuft og varsomhet or å beholde denne posisjonen, for å beholde denne frihetsgrad i vår økonomiske styring. Det er påtrengende nødvendig å bringe utenriksøkonomien under strengere kontroll, med sikte på å bringe underskuddene nedover i årene som kommer. En del av underskuddet vil falle bort av seg selv når store investeringsfaser i Nordsjøen bringes til
215 avslutning. Men den del av underskuddet som er oppstått etter hvert som et resultat av de store inntektsøkinger i Norge, og den sterke kostnadsøking i vår produksjon, må vi selv bringe under strengere kontroll for å beholde styringen i vår økonomi. Dette er første bud for å kunne holde sysselsettingen oppe, og holde massearbeidsløsheten utenfor våre grenser.

220

I vårt eget land og i andre land i den vestlige verden søker nå eksperter og politikere å finne fram til en avklaring når det gjelder den økonomiske situasjon

225 vår del av verden er oppe i. Opprinnelig gikk en ut fra at krisen var
konjunkturbestemt, og at den derfor også ville være av forholdsvis kort varighet.
Men nå synes den å gå langt dypere og vare mye lenger enn en tradisjonell
konjunkturkrise. Mer og mer synes oppfatningen å bli at en her har å gjøre med
en dyptgående og alvorlig strukturkrise.

230 Det er mye uklarhet i situasjonen, og mange søker å finne avklaringer, ofte på
hver sin kant. Jeg tror tida nå er inne til å vurdere, om det bør skapes nye
internasjonale samarbeidsformer som kan gi muligheter for mer reelle og
inngående analyser.

235 Muligens kan vi ved å etablere nye samarbeidstiltak finne fram til en bedre
klargjøring av situasjonen i hele den vestlige økonomi. Vi bør overveie om ikke
Norge burde ta initiativ på nordisk plan, med sikte på en felles nordisk analyse
av den vestlige økonomiske kritesituasjon som rammer oss.

240 De nordiske land står hverandre nær, har vel innarbeidede
samarbeidsinstitusjoner, har i stor utstrekning felles problemer og felles politikk.
Det skulle da være muligheter for å finne fram til et felles grunnlag for en
drøfting av problemene og et samarbeid om én felles nordisk situasjonsanalyse
der så vel regjeringene som næringsliv og sentrale arbeidstakerorganisasjoner
245 deltar.

I tillegg til de økonomisk-politiske tiltak som allerede er besluttet, vil
Regjeringen i løpet av et par uker legge fram forslag om ytterligere tiltak. De
viktigste av disse tiltak vil bli en innstramming i kreditten til forbruksformål.
250 For øvrig er det tale om mindre tiltak som følger opp de innstrammingstiltak
som Regjeringen lanserte i salderingsproposisjonen.

Den økonomiske situasjon jeg har beskrevet her, danner den alvorlige bakgrunn
for de store inntektsoppgjørene i 1978. Med det ansvar som Regjeringen alltid
255 må ha for utenriksøkonomien må hovedmålet for Regjeringens engasjement og
holdning til inntektsoppgjøret være å få til en demping av kostnadsveksten. Vi
må i 1978 og -79 søke å rette opp mest mulig av det vi har tapt de to foregående
år i kostnadsutvikling i forhold til våre handelspartnere, slik at konkurranseevne
og markedsandeler kan vinnes tilbake. Både kostnadssituasjonen og de
260 realøkonomiske forhold gjør det klart at det ikke vil være rom for noen større
reell inntektsøkning for noen større inntektsgrupper. De tillegg som kan gis, må

265 ha en klar lavinntektsprofil. Bare de med lavest inntekt bør regne med noen reell bedring i år, og ventelig også for toårsperioden sett under ett. Det vil gjelde lavinntektsgrupper blant pensjonister, lønnstakere og jordbrukere. Jeg tror det kan være nyttig ikke å starte med for fastlåste oppfatninger av konkrete, praktiske tiltak for å kunne gi oppgjøret en lavinntektsprofil.

270 De økte vanskene i norsk, arbeidsliv i 1978 vil først og fremst bli merkbare i de konkurranseutsatte deler av industrien, og i skipsfarten. Vi venter i nær fremtid å få rapport fra to utvalg som utreder problemer og muligheter i skipsbyggingsindustrien og i skipsfartsnæringen. Når disse innstillingene foreligger vil Regjeringen ta standpunkt til dem så snart råd er.

275 Når det gjelder industrien har Regjeringen i de siste par-tre år hvor de internasjonale konjunkturforholdene har vært svake og skiftende, ytet betydelig støtte for å holde hjulene i gang. Mange av disse støttetiltak har vært innrettet på en kortvarig krise. Dette gjelder bl.a. de lån og andre støttetiltak som har gjort det mulig for bedriftene å fortsette å produsere selv om det i øyeblikket ikke var 280 noen lønnsom avsetning for produktene.

Men det sier seg selv, at når krisen blir mer langvarig, og når det omfatter stadig større deler av industrien, nytter det ikke lengre med slike tiltak i større skala.

285 Regjeringen måtte derfor i nasjonalbudsjettet for 1978 bebude en omlegging av støttetiltakene til industrien. Slike støttetiltak vil etter hvert måtte få formen av støtte til den nødvendige omlegging av produksjon og rasjonalisering av produksjon med sikte på å sikre en lønnsom virksomhet framover. Vi må innse at i denne prosessen vil enkelte bedrifter måtte nedlegge, mens andre vil måtte 290 legge om sin virksomhet, og herunder kanskje innskrenke omfanget av virksomheten.

Vi vil ikke med ett slag kunne gå over fra den tidligere støtteform til den nye mer kritiske og krevende støtteform. En slik omlegging vil nødvendigvis måtte skje 295 over noen tid for ikke å skape for alvorlige problemer i arbeidslivet.

Vi kan ikke pålegge næringslivet større forpliktelser enn det kan bære. Det gjelder selvsagt ikke minst i en krisesituasjon. Men samtidig må det være klart at heller ikke de politiske myndigheter kan pålegges større forpliktelser enn det 300 med rimelighet kan forlanges for at vårt næringsliv skal fungere.

Det er ingen tvil om at de støttetiltak som er iverksatt overfor utsatte enkeltbedrifter, bransjer og næringer har trygget arbeidsplasser og distrikter i en
305 vanskelig tid.

Omfanget og varigheten av den internasjonale krisen sammen med kostnadsutviklingen har brakt oss til et punkt der vi må akseptere at vi ikke klarer å holde alle bedrifter gående. Men da må det ikke bli slik at i det øyeblikk
310 en bedrift må gi opp, så er det likesom utelukkende Regjeringens og ikke næringenes og organisasjonenes ansvar. Dersom bruk av offentlige støttetiltak overfor utsatte bedrifter fører til at altansvar for opprettholdelse av arbeidsplasser i disse bedriftene hviler på Regjeringen, vil det i sterk grad redusere mulighetene for å føre en slik politikk.

315 Noen industrigrener arbeider fortsatt med god avsetning og god lønnsomhet. Det gjelder i første rekke industrier som arbeider for hjemmemarkedet og som er lite belastet med konkurranse fra utlandet. Videre gjelder det en del eksportorienterte bedrifter, som enten på grunn av god ledelse, drift,
320 produksjon og markedsføring greier seg godt i en vanskelig tid, eller det dreier seg om næringer som tross alt har brukbare generelle avsetningsforhold for tiden.

Det norske samfunnet er sterkt avhengig av en stor import fra utlandet. Denne
325 må vi betale med våre egne eksportinntekter.

Når vi studerer resultatene på de forskjellige eksportmarkedene mer i detalj finner vi at bildet er ikke helgrått. Det er lyspunkter i det. Mange norske bedrifter har lyktes i å opprettholde sin eksport og sogar i å finne muligheter for
330 økt avsetning.

Selv i den nåværende svake internasjonale økonomiske situasjon, er det likevel noen land som ikke er like sterkt rammet av tilbakeslaget. I land hvor etterspørselen etter varer fra andre land fortsetter å stige, er det muligheter også
335 for norske varer å finne innpass.

Likeledes fins det vareområder som uansett den internasjonale økonomiske situasjon kan finne avsetning utenlands. Regjeringen legger den største vekt på å kunne bistå norsk næringsliv med eksporten til utlandet. Regjeringen forbereder

en mer aktiv innsats fra myndighetenes side for å bistå eksportørene og Norges Eksportråd i deres anstrengelser for å avsette norske produkter ute.

345 Det kan synes noe underlig å gi en problemfylt beskrivelse av norsk økonomi i den nærmeste framtid når vi kaster et blikk på arbeidsløshetsstatistikken. Utover i 1977 var tallene under 1 % av yrkesbefolkningen, dvs. klart innenfor det som regnes for full sysselsetting. Ved utgangen av november var det registrert 15.300 helt arbeidsløse, og dette var nesten 3.000 færre enn på samme tid året før. Desembertallene, som jeg har mottatt i dag, var på ca. 19.500 arbeidsløse ved
350 utgangen av desember 1977 mot 22.600 ved utgangen av 1976. Men vi må ved bedømmelsen av disse tallene ikke glemme at mer enn 100.000 arbeidsplasser opprettholdes med direkte eller indirekte støtte fra det offentlige.

I internasjonal sammenheng er arbeidsløshetstallene oppsiktsvekkende. Mens
355 man i de vestlige industriland under ett har en registrert arbeidsløshet på mellom 5 og 6 % av yrkesbefolkningen, lå vi i Norge ved årsskiftet med ledighetstall på rundt 1.5 %.

Vi har grunn til å være tilfreds med disse lave tall. De viser at selv om vi nå strir
360 med problemer i deler av vår økonomi, har vi hittil lykket godt i det som vi har gitt førsteprioritet, nemlig å holde sysselsettingen oppe.

Samtidig med at ledighetstallene er meget lave, vet vi at i mange deler av landet er det en betydelig mangel på arbeidskraft. I de større tettstedsområdene er det i
365 mange yrker et stort antall ubesatte stillinger. Bygningsindustrien er en næring som i enkelte distrikter hemmes av mangel på arbeidskraft.

Et annet trekk ved vårt arbeidsmarked og vår arbeidsmarkedspolitik i 1977 har vært oppmuntrende. Nedgangen i ledighetstallene fra 1976 til 1977 har vært
370 større for ungdom enn for eldre.

Ungdomsledighet er en særlig vond form for arbeidsløshet. Det er uverdigg et moderne velferdssamfunn ikke å kunne tilby et arbeid til sine ungdommer når de etter endt skolegang vender seg til arbeidslivet for gjennom egen innsats å
375 underholde seg selv. Blant de selektive tiltak på arbeidsmarkedet som Regjeringen har satt i verk i de siste år, har mange vært spesielt innrettet på å gi jobber til ungdommen. Det er derfor oppmuntrende at ledighetstallene for 1977 tyder på at dette har gitt resultater.

I den lokale administrasjonen har vi i 1977 fått et nytt år med ytterligere konsolidering av de nye fylkeskommunene med deres organisasjonsapparat og arbeidsoppgaver. Det er mitt inntrykk at fylkeskommunene har hatt et vanskelig år økonomisk. Regjeringen vil nøye følge utviklingen her, for å vurdere om det
 385 finansielle grunnlag for fylkeskommunene står i forhold til de arbeidsoppgavene de er satt til å løse.

Selv om det ennå ikke foreligger noen samlede tallmessige oversikter, er det mitt inntrykk at primærkommunene i 1977 i gjennomsnitt har hatt en god
 390 budsjettsituasjon. De høye personlige inntekter i Norge har gitt et sterkt skattefundament for primærkommunene. Vi har festet oss ved at den samlede kommunale disponering av varer og tjenester til konsum og investeringsformål har økt sterkt i 1977, og har på den måten også vært med på å skape den høye etterspørsel som den samlede økonomien er preget av.

395

Arbeiderpartiets miljøpolitikk har utviklet seg raskt i løpet av få år.

Vi er nå inne i en aktiv og mangesidig gjennomføringsfase.

400 I det indre miljøvern, som kan oppfattes som en del av arbeidsmiljøet og de spørsmål som er knyttet til det, er store oppgaver løst, og under løsning. Det ble i fjor gitt 850 millioner kroner i tilskott, lån og garantier til investeringer i miljøverntiltak og energiøkonomisering i industrien. Vi venter at investeringene i 1978 vil bli omtrent like store.

405

Når det gjelder gjennomføringstakten av de gjenstående miljøvernoppgavene i årene framover, er det naturlig at takten må tilpasses til bedriftenes bæreevne og den alminnelige økonomiske situasjon.

410 Men, økonomiske vanskeligheter må ikke tillates å bli brukt som en sovepute for å hindre gjennomføringen av nødvendige og viktige tiltak.

Når økonomien blir utsatt for sterke påkjenninger utenfra, må vi ikke tape de langsiktige målsettingene av syne. Inngrep i naturen starter ofte en prosess som
 415 senere ikke kan snus. Slike inngrep må derfor underlegges strenge krav til utredning av miljøkonsekvenser i dårlige som i gode tider. Men om vi skal kunne holde fast ved våre krav til helse og miljø, krever det en vilje til klar

moderasjon når det gjelder personlige inntekter og privat forbruk.

420

I vår debatt om inntektsutviklingen kan vi ikke se bort fra det faktum at også de investeringer og andre disposisjoner som foretas for å bedre det ytre og indre miljø, er en del av en levekårsutvikling.

425

Etter hvert har vi lært oss at det ikke bare er de rent materielle verdier som teller når det gjelder å skape forutsetninger for et bedre og rikere liv. Etter hvert som de rent materielle krav innfris, ser vi at oppmerksomheten rettes mot andre verdier. Men også disse verdier har sin pris. Ofte kanskje en høy pris. En kan derfor ikke rykke de investeringer som foretas og disposisjoner som gjøres på dette området ut av sammenheng. Kostnadsutviklingen har også til fulle understreket dette.

430

Miljøpolitikken er i flere tilfelle blitt en del av vår generelle motkonjunkturpolitikk. Gjennomføring av miljøvernpålegg har gjennom leveranser av utstyr og arbeidsinnsats også bidratt til å holde sysselsetting oppe. Miljøkrav kan dessuten i enkelte tilfeller føre til innføring av ny teknologi som kan resultere i at deler av norsk industri kan stå bedre rustet overfor konkurransen fra utlandet på lengre sikt.

435

440

Dette forhindrer ikke at vi må være villige til å dempe tempoet når de ytre forhold gjør det nødvendig. Regjeringen har sagt seg villig til å vurdere disse spørsmål for visse særlig utsatte bransjer. Dette vil bli diskutert med industrien i et møte i inneværende måned.

445

Det vil i år bli lagt fram en stortingsmelding som gjør rede for hvordan oljevernberedskapen til kysten nå er bygd opp og under videre utbygging. Det er også under forberedelse et flerårig forsknings- og utviklingsprogram for bedre oljevernberedskap.

450

Det ble i fjor lagt fram to viktige meldinger til Stortinget om vår miljø- og ressurspolitikk. Den ene melding er en generell oversikt over regional planlegging og forvaltning av naturressurser. Her klargjør Regjeringen og understreker den regionale planleggings plass og betydning som virkemiddel i en helhetlig ressurs- og miljøpolitikk.

455

Den andre meldingen gjelder støy. Regjeringen har lagt fram et omfattende

program for å bekjempe støy fra alle de viktigste kilder hvor støy er en plage for mennesker, både i arbeid og i bomiljøer.

460

To nye lover er nylig trådt i kraft, loven om produktkontroll og lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. Selv om disse lovene ved første blick synes å dekke vidt forskjellige felter, er det en nær sammenheng mellom dem. De reflekterer begge en planmessig innsats for å hindre at det moderne samfunn fører til skader, ulemper og miljøforstyrrelser.

465

Mange av miljøverntiltakene er forholdsvis problemfrie ved at det ikke er særlig vanskelige avveiiingsforhold mellom vern og andre tiltak. Men på andre felter vil det alltid være behov for en vanskelig og delikat avveiiing.

470

I alle strøk av landet har vi erfart disse problemene i de senere år i sammenheng med samfunnsmessig utbyggingsvirksomhet.

Det er Regjeringens hensikt å kunne bringe inn verneinteressene i den administrative og politiske behandling på et tidlig stadium. Vi må ta sikte på etter hvert å bringe disse interessene inn som en naturlig og fast del av den samlede saksbehandling.

475

Hovedsaken er at vi i tillegg til de hensyn og interesser som vi ellers har vært vant med å trekke inn i den endelige avveiiing, også bringer inn miljøvern hensynene som en sterk og likeberrettiget interesse.

480

De fleste av de konkrete avveiiingssaker blir behandlet i fylket og kommuner, og angår lokale saker. Det er mitt inntrykk at det i kommunene etter hvert utvikles en rimelig balanse i disse spørsmål. I denne balansen ser miljøverninteressene ut til å hevde seg godt. Det er ikke minst på grunn av Arbeiderpartiets praktiske innsats for å bringe miljøvern hensynene inn i planleggingsarbeidet, at vi nå ser resultater.

485

De største og vanskeligste enkeltsakene mellom naturvern og utbygging knytter seg utvilsomt til kraftutbygging. Det ligger i sakens natur at dette alltid vil være vanskelige tilpasninger.

490

På den ene siden har vi den viktige oppgave å verne vår uberørte natur. På den andre siden har vi vannkraften som i energipolitisk sammenheng er andre kjente

495

energiformer overlegen når det gjelder forurensing, og fordi den er evigvarende.

500 Regjeringen vil i løpet av dette året legge fram en stortingsmelding om opprettelse av en nasjonalpark på Hardangervidda. I denne sammenheng vil det også bli foretatt den nødvendige avveining i forhold til eksisterende kraftutbyggingsplaner, i første rekke planene for Veig og Dagali. Disse vassdragene er særlig verneverdige, og Regjeringen vil handle ut fra dette.

505 Blant de viktige oppgaver det nye Olje- og energidepartementet skal begynne å arbeide med, er forberedelsen til en stortingsmelding om hovedlinjene i energipolitikken. I denne meldingen vil Regjeringen vurdere de framtidige energibehov, i første rekke for elektrisitet. Disse behovene vil bli veid mot hensynet til å økonomisere med naturressurser. Det gjelder både vannkraft og
510 andre energiformer.

Endelig vil Regjeringen legge fram et konkret utbyggingsprogram for de viktigste gjenværende vannfall, og trolig også planer for de første større varmekraftverk.

515 Meldingen vil markere inngangen til siste fase i vannkraftutbyggingen og innledningen til en epoke hvor vi må bruke andre energiformer.

I et internt partiutvalg som Sentralstyret har oppnevnt, blir det nå utarbeidet et
520 opplegg til en bred energipolitisk debatt i våre organisasjoner og lag.

Vi må drøfte sammenhengen mellom energibehov og sysselsetting.

Vi må vurdere hvor langt det blir nødvendig å gå i retning av høyere energipriser
525 for å økonomisere med energi.

Avveining mellom naturvern, annet miljøvern og utbyggingsbehov er et annet viktig og vanskelig problem.

530 Vi må få en bredest mulig oppslutning om denne debatten slik at Arbeiderpartiets endelige holdning til de energipolitiske hovedspørsmål kan være tuftet på en solid, politisk behandling på alle plan i våre organisasjoner.

Flere viktige komitéutredninger vil bli lagt fram i de neste par ukene. I tillegg til

utredningene om skipsfart og skipsbyggingsindustrien vil vi både få Forsvarskommisjonens innstilling og innstillingen fra Pensjonsutredningsutvalget. Felles for alle disse utredninger er at de berører oppgaver hvor vi står overfor en utvikling og utbygging som krever betydelig økonomisk innsats.

På de viktige områder som disse utredningene omfatters og også på andre områder, vil vi når det gjelder den konkrete utbyggingstakt måtte tilpasse denne til de økonomiske muligheter vi har.

Utredningene har stort sett vært utarbeidet under forutsetning av andre og noe lysere utsikter enn de som vi nå møter.

Jeg vil gjerne legge til et par ord om vår holdning til pensjonistene og folketrygdens ytelser til dem. Det er i godt samsvar med Arbeiderpartiets solidaritetstradisjoner å gi høy prioritet til denne oppgaven. Det gjelder i første rekke de pensjonister som ikke har andre inntektskilder enn folketrygdens minsteytelser.

Alt i alt er det om lag 800.000 personer i Norge som helt eller delvis lever av offentlige trygder. På den andre siden har vi en yrkesaktiv befolkning på nær 1,5 millioner mennesker. Det er direkte og indirekte denne yrkesaktive befolkning som gjennom egne betalinger, og gjennom de bedrifter hvor de arbeider, skaper det reelle, økonomiske og finansielle grunnlag for pensjonsytelsene.

Trygdebudsjettet for 1978 utgjør om lag 28 milliarder kroner, eller ca. 20.000 kroner pr. hode av den yrkesaktive befolkning. Når jeg nevner disse tallene er det for å illustrere hvilken stor virkning trygdebudsjettet har på økonomien til hver enkelt her i landet. Om vi f.eks. går inn for en 10-prosents-øking i trygdeytelsene, innebærer dette at trygdens finansieringsgrunnlag må styrkes med et beløp som svarer til om lag 2.000 kroner pr. år pr. yrkesaktiv person i landet.

Vi har behov for etter hvert å trappe opp våre ytelser til de trygdede, i første rekke til dem som har de største økonomiske og sosiale behov.

Men enhver reell øking av disse ytelsene må følges av en tilsvarende øking i trygdens inntektsgrunnlag. Uansett gjennom hva slags premie eller

575 skattebetalinger vi ordner dette, hviler det som en reell forpliktelse på hele
samfunnet. Med de store tall det her dreier seg om vil finansieringsmulighetene
avgjøre hvor raskt vi vil være i stand til å øke ytelsene. Særlig gjelder dette i en
periode som vi nå er inne i hvor den samlede øking i landets inntekter er
beskjeden. Det helt avgjørende er i hvilken grad inntektsoppgjørene for øvrig gir
580 plass til heving av minstepensjoner og andre lave inntekter. Her blir
solidariteten satt på prøve.

Det ligger ikke bare helgedager foran oss.

585 Vi står overfor store, vanskelige og politisk krevende oppgaver.

Oppgaven vil kalle på det beste og mest solide i samarbeidet innad i partiet og
mellom parti, stortingsgruppe, Regjering og Landsorganisasjonen.

590 Vi må imidlertid ikke la de mørke skyene på den økonomiske horisonten få
overskygge det forhold at vårt samfunn har store muligheter i framtida.

Vi møter framtidsoppgavene med tiltro til det samfunn vi har bygd opp.

595 Vi har en politikk som har stått sin prøve.

Det er med optimisme og med klare politiske målsettinger at vi også nå skal
møte oppgavene som ligger foran.

600

Kilde

605 www.regjeringen.no

Emner

Arbeiderpartiet, Landsstyremøte, Partipolitikk, Økonomi

URI

610 <https://www.virksommeord.no/tale/innstramming-i-den-okonomiske-politikk>